„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr

Ніва

№ 48 (92) БЕЛАСТОК, 1 СНЕЖНЯ 1957 г. ГОД II

Слаўная гадавіна

У снежні міне 15 гадавіна ўтварэння Польскай Рабочай Партыі (ППР).

Зроджаная патрэбай барацьбы народа супроць фашысцкай акупацыі, ППР высока ўзняла знамя барацьбы за нацыянальнае і соцыяльнае вызваленне Краіны.

У гэтай вызваленчай барацьбе партыя выказала вялікую ахвярнасць, аддала найлепшых сваіх сыноў за шчасце народа.

На Беласточчыне, зараз пасля яе вызвалення совецкай арміяй, у ліпені 1944 года, арганізуюцца першыя групы ППР. Вакол утворанага арганізацыйнага Камітэта ППР гуртуюцца рабочыя і сяляне, перадавая інтэлігенцыя, палякі і беларусы.

Перад партыяй стаяла агромная задача — узяць на свае плечы ўвесь цяжар утварэння новага дэмакратычнага дзяржаўнага апарату, з папялішч і руін адбудаваць усё гаспадарчае жыццё, як найхутчэй вырашыць балючыя праблемы сялянства — раздзяліць абшарніцкую зямлю.

Трэба было пераламаць абыякавасць і актывізаваць шырокія масы працоўных, пераканаць іх у тым, што з'яўляюцца гаспадарамі сваёй краіны. І партыя з цэлай адданасцю прыступіла да ажыццяўлення гэтых нялёгкіх спраў.

На заклік партыі рабочыя Беласточчыны прыступілі да адбудавання знішчаных фабрык. Паволі з папялішчаў падымалася новае жыццё.

3 снежня 1944 года адбылася Першая Беластоцкая канферэнцыя ППР. Яна апрацавала далейшы план дзеяння партыі, выбрана ваяводскі камітэт.

У лісце да КЦ ППР дэлегаты канферэнцыі пісалі:

...«Дакладваем цэнтральнаму камітэту, што пры актыўным удзеле ваяводскай арганізацыі ППР аграрная рэформа на Беласточчыне ўжо закончана. Падлягаючыя падзелу 207 абшарніцкіх маёнткаў раздзелена. Зямлю гэтую атрымалі 8.000 сялянскіх сем'яў...»

Змора панскіх двароў, якая з прадвеку вісела над працоўным сялянствам, знікла на заўсёды.

У 1948 годзе наступіла ўз'еднанне польскага рабочага руху. ПЗПР пераняла слаўную спадчыну ППР і вядзе наш народ да шчаслівай будучыні, пабудовы соцыялізма.

На Беласточчыне ўспаміны дзеяння ППР вельмі жывыя. 2 снежня г.г. Ваяводскі Камітэт ПЗПР арганізуе акадэмію прысвечаную 15 гадавіне ўтварэння ППР. На акадэміі прысутныя сустрэнуцца са старэйшымі партыйнымі дзеячамі.

Працоўныя Беласточчыны назаўсёды зберагуць памяць аб слаўным мінулым ППР.

(вб)

Да 1970 г. будзе закончаная электрыфікацыя вёсак

Праўленне электыфікацыі сельскай гаспадаркі ўжо апрацавала праект перспектывічнага плана электрыфікацыі вёскі. Згодна з праектам, больш-менш да 1970 года, электрыфікацыя сельскай гаспадаркі будзе закончаная. Каля 93 — 95 працэнтаў вёсак атрымаюць электычнае святло. Застануцца неэлектрыфікаваны толькі некаторыя хутары, аддаленыя ад вёсак.

Гурток аматараў беларускай літаратуры

Спачатку школьнага года, з ініцыятывы прафесара беларускай мовы І. Берната у нас, у Беларускім ліцэі ў Бельску, арганізаваўся гурток аматараў беларускай літаратуры. На занятках гуртка вучні пазнаюць тое, што не абнята школьнай праграмай, а вельмі ёсць цікавае і варта, каб яго пазналі.

У нас ёсць ужо некаторыя дасягненні. Вось да гэтага часу прачыталі паэму Дуніна — Марцінкевіча — «Гапон». Прызнацца, многа чаго з гэтай паэмы мы даведаліся. Пазнаёміліся таксама з мастацкімі асаблівасцямі ў вуснай народнай творчасці і вершаванай мовай як: рытм, рыфм, націскны склад, белыя вершы, іронія і г.д.

Гурток наш збіраецца два разы ў месяц і налічвае 29 членаў. Наш клас атрымоўвае беларускія, рускія часопісы і газеты.

Усё гэта карыснае і прычыняецца да пашырэння поглядаў вучня на беларускую мову, дае магчымасць лепш пазнаць яе класікаў.

Беларускі Ліцэй у Бельску — Я Д.

Атамная сілавая ўстаноўка для ледакола „Ленін"

На прадпрыемствах Упраўлення цяжкага машынабудавання Ленінградскага соўнаргаса завершан выраб турбін для атамнага ледакола «Ленін».

Агульная магутнасць новых машын складае 44 тысячы конскіх сіл. Маючы такі галоўны рухавік, ледакол «Ленін» зможа пракладваць шлях караблям нават у цяжкіх палярных ільдах, непраходных для плаваючых зараз ледаколаў. Першыя паратурбінныя агрэгаты ўжо ўстаноўліваюцца на караблі, які будуецца. Зараз на выпрабавальным стэндзе аднаго з заводаў правяраецца і апошняя машына, якая ў бліжэйшыя дні будзе перададзена суднабудаўнікам. Усе турбіны прайшлі выпрабаванні з добрай ацэнкай, паказаўшы высокія эксплуатацыйныя якасці:

„Хлапец з Сальскіх стэпаў" у Беластоку

„Хлапец з Сальскіх стэпаў» — гэта ўсім вядомая кніжка польскага пісьменніка Ігара Неверлі. Асабліва моладзь захапляецца падзеямі малалога совецкага воіна, які знайшоўся ў нямецкім канц-лагеры. Кніжка аднак не дае далейшых лёсаў героя аповесці, калі ён уцёк з палону.

І тады сталася гісторыя, якой, можна сказаць, няма роўнай. Совецкая пісьменніца Ніна Шаталава, перакладаючы кніжку на рускую мову, даведалася ад аўтара, што герой аповесці — гэта не прыдуманая аўтарам асоба, а сапраўдны, жывы чалавек, які разам з аўтарам дзяліў долю і нядолю. Хоць і велізарны абшар Совецкага Саюза, аднак Ніне Шаталавай удалося знайсці Уладзіміра Дзегцярова.

І гэткім чынам вядомы ў вёсцы Турабін (Замброўскі павет) «доктар Вова», а сапраўды былы камендант партызанскага атрада, пасля толькі год, зноў знайшоўся ў Польшчы і ў гэтых днях наведаў Беласточчыну і асобы, якія перахоўвалі совецкіх воінаў, дапамагалі палоненым.

З вялікім хваляваннем наведаў Дзегцяроў лагер смерці, дзе згінула з голаду, а таксама расстрэляна больш 100.000 людзей.

Уладзімір Дзегцяроў не мог стрымаць слёз, калі сустрэўся з Адэляй Тураўскай, якая з наражэннем свайго жыцця перахоўвала яго, а потым разам з ім пайшла ў партызаны. Тураўская за свой чын узнагароджана Афіцэрскім крыжам ордэна Адраджэння Польшчы.

Р.

Ул. Дзегцяроў і А. Тураўская.

Злева на права: А. Тураўская, жонка Ул. Дзегцярова і Зіна Шаталава — пісьменніца.

*

«Дарагія чытачы беларускага штотыднёвіка, перадаю Вам братэрскае прывітанне і падзяку за помач, якую Вы аказвалі партызанам у гады Вялікай Айчыннай вайны».

УЛ. ДЗЕГЦЯРОУ

*

Ул. Дзегцяроў піша пажаданні чытачам «Нівы».

Ул. Дзегцяроў наведаў брацкую магілу, у якой пахавана каля 130 000 совецкіх салдатаў. Памяць загінуўшых ушанавана мінутай цішыні.

Дакументы вялікага гістарычнага значэння

Нядаўна ў Маскве адбыліся дзве знамянальныя Нарады, у якіх прынялі ўдзел прадстаўнікі комуністычных і рабочых партыяў соцыялістычных краін а таксама комуністычныя і рабочыя партыі больш як шасцідзесяці краін свету.

Гэтыя Нарады былі дэманстрацыяй непарушнага адзінства міжнароднага комуністычнага руху і знаменавалі сабою новы этап у яго далейшым паспяховым развіцці.

У часе Нарадаў адбыўся вельмі карысны абмен думкамі адносна сітуацыі ў паасобных комуністычных і рабочых партыях і былі абмеркаваны далейшыя крокі дзеля яшчэ большай згуртаванасці іх радоў у гэты складаны гістарычны перыяд. У часе Нарадаў былі аднагалосна прыняты дакументы, якія маюць вялікае гістарычнае значэнне.

Дэкларацыя Нарады прадстаўнікоў комуністычных і рабочых партыяў соцыялістычных краін, якая адбылася 14 — 16 лістапада, падводзіць вынікі іх дзейнасці за апошні час а таксама падсумоўвае вопыт рабочага руху ў капіталістычных, каланіяльных і залежных краінах. У Дэкларацыі падкрэсліваюцца два важныя фактары, якія спрыяюць разлажэнню імперыялізма — гэта бурны рост соцыялізма ў многіх краінах і нацыянальна-вызваленчая барацьба заняволеных імперыялізмам народаў.

Дэкларацыя звяртае ўвагу на саракагадовы вопыт соцыялістычнага будаўніцтва ў СССР, які аказвае вялікі ўплыў на народы пакутуючыя пад капіталістычным прыгнётам. Дэкларацыя бачыць галоўную небяспеку для міру а гэтым самым і для соцыялістычнага будаўніцтва з боку імперыялістычных колаў Злучаных Штатаў, якія гуртуюць вакол сябе ўсе рэакцыйныя сілы капіталістычнага свету. І таму гэты дакумент заклікае да абароны міру і выражае сваю падтрымку ўсім дзяржавам, партыям і арганізацыям, якія выступаюць у абароне міру. Адначасова ўдзельнікі Нарады звяртаюць увагу на неабходнасць умацавання адзінства і братняга супрацоўніцтва соцыялістычных дзяржаў, комуністычных і рабочых партыяў усіх краін, згуртавання міжнароднага рабочага, нацыянальна - вызваленчага і дэмакратычнага руху. Асабліва важнае значэнне набывае той факт, што на Нарадзе знайшло сваё згоднае пацвярджэнне адзінства пагляда́ў комуністычных і рабочых партыяў адносна асноўных пытанняў соцыялістычнай рэвалюцыі і соцыялістычнага будаўніцтва.

У часе сустрэчы комуністычных і рабочых партыяў шмат гаварылася аб патрэбе ўзмацнення барацьбы супроць апартунізма ў міжнародным комуністычным руху а таксама аб патрэбе змагання з рэвізіянізмам і дагматызмам, якія шкодзяць творчаму развіццю марксісцка-ленінскай тэорыі. У сувязі з гэтым прынятая на Нарадзе Дэкларацыя падкрэслівае першараднае значэнне дыялектычнага матэрыялізма, які з'яўляецца вялікай дапамогай у барацьбе супраць буржуазнай ідэалогіі.

Імперыялістычная прапаганда ўжо доўгі час імкнецца падарваць адзінства міжнароднага комуністычнага руху і ўсё гаворыць аб так званым «крызісе комунізма». Аднак, — як сцвярджае Дэкларацыя, — «комуністычны рух расце і мацнее. Гістарычныя рашэнні XX з'езду КПСС маюць не толькі вялікае значэнне для КПСС і комуністычнага будаўніцтва ў СССР, а таксама далі пачатак новаму этапу ў міжнародным комуністычным руху, спрыялі яго далейшаму развіццю на аснове марксізма - ленінізма». Дэкларацыя лічыць Нараду прадстаўнікоў комуністычных і рабочых партыяў соцыялістычных краін яшчэ адным прыкладам міжнароднай згуртаванасці комуністычнага руху.

Удзельнікі Нарады выразілі сваю ўпэўненасць, што комуністычныя і рабочыя партыі здолеюць перамагчы ўсе перашкоды і «наблізяць новыя вялікія перамогі справы міру, дэмакратыі і соцыялізма ў сусветным маштабе».

На Нарадзе прадстаўнікоў комуністычных і рабочых партыяў больш як шасцідзесяці краін свету, якая адбылася 16 — 19 лістапада, прыняты быў Маніфест міру. Гэты важны дакумент прызнаны сыграць вялікую ролю ў жыцці чалавецтва. Маніфест гаворыць аб небяспецы новай вайны, перасцерагае перад страшэннымі вынікамі сучаснай атамна - вадароднай і ракетнай вайны, якая сваёй велізарнай знішчальнай сілай дасягне кожнага кутка нашай планеты.

Прадстаўнікі комуністычных і рабочых партыяў згодна сцвярджаюць, што вайна не з'яўляецца непазбежнай і што мір можна абараніць і ўзмоцніць. Залогам поспехаў у барацьбе за мір Маніфест бачыць у існаванні Савецкага Саюза і другіх соцыялістычных краін, якія валодаюць перадавой прамысловасцю, навукай і тэхнікай. У Маніфесце, у прыватнасці, чытаем: *«Сілы міру агромныя. Яны могуць не дапусціць вайны, захаваць мір. Аднак мы, комуністы, лічым сваім абавязкам перасцерагчы ўсіх людзей у свеце, што небяспека жудаснай, чалавеказнішчальнай вайны не праміну́ла».*

Пагрозу міру бачыць Маніфест з боку капіталістычных манаполіяў, якія зацікаўлены ў вялікіх прыбытках. Маніфест выражае сваю ўпэўненасць, што мір можа быць захаваны толькі пры ўмове аб'еднання ўсімі міралюбівымі народамі сваіх сіл, накіраваных супроць падпальшчыкаў новай вайны.

Маніфест заклікае да барацьбы за неадкладнае спыненне выпрабаванняў атамнай і вадароднай зброі, за безагаворачную забарону ў найкарацейшы тэрмін вытворчасці і застасавання гэтай зброі.

М. К-ка.

Ўсякая ўсячына

Злачынства ў Зл. Штатах Амерыкі

Цырэктар амерыканскай федэратыўнай бяспекі падаў да ведама, што колькасць злачынстваў у першыя 7 месяцаў гэтага года ўзрасла ў параўнанні з мінулым годам на 8.4 прац. У кожным дню рэгіструецца прыблізна 37 забойстваў, 272 нападаў, 57 гвалтаў, 4.775 крадзежаў, 801 крадзежаў самаходаў, 172 крадзежы з ўзломам, 1.620 грабяжоў. Што 11 секунд то новае цяжкое злачынства.

Найстарэйшы чалавек

Найстарэйшым чалавекам лічыцца Табаляш Анісва з Асецінскай аўтаномнай вобласці (СССР). Табаляш Анісва мае ўжо 181 год. У гэтым абшары Каўказскіх гор спатыкаецца тысячы людзей у веку звыш 90 — 100 год. Прыкладам Егор Карэеў нарадзіўся ў 1801 годзе. Вучоныя даследуюць, чым гэта тлумачыцца, што якраз у гэтых мясцовасцях жывуць доўгавечныя людзі.

Кемлівы касір

У аўстрыйскім горадзе Вунермаль - Эльберфельт, бандыта выкарыстоўваючы адсутнасць людзей ў банку падсунуўшы касіру пад нос два пісталеты, патрабаваў выдачы яму грошай. Касір не страціўшы спакою, каб выйграць на часе, ветліва спытаў бандыта:

«Ці жадаеце дробнымі, ці большымі банкнотамі?» У гэтым часе ён незначна націснуў нагой кнопку алярмовага званка.

— Што за дурацкае пытанне — разззлаваўся бандыта, — давай усе, якія ёсць!

Урадавец пачаў паволі даставаць з шуфлядаў грошы, а тамчасам з'явілася паліцыя

Метэор

6 лістапада б.г. у англійскай мясцовасці Санборэ ан Тэме зваліўся метэор пасярэдзіне школьнага панадворка. Ён зарыўся глыбока ў зямлю. Калі астыў, паліцыя выкапала яго і адставіла экспартам да даследвання.

Атамны гадзіннік

Фізічная лабараторыя ў Маскве сканструявала атамны гадзіннік, які ходзіць так дакладна, што на працягу ста гадз. можна памыліцца не больш, чым на адну секунду.

Смерць за злоўжыванні

Як паведамляе сафійскі друк у гэтым годзе ў Балгарыі адбыўся пяты судовы разбор, які абвінавачанага засудзіў на кару смерці. Гэтакі прысуд атрымоўваюць асобы абвінавачаныя за вялікія злоўжыванні дзяржаўных грошай. Апошнім часам 14 лістапада засуджана двух абвінавачаных братоў Лямбрэў, якія дзейнічаючы пад шыльдай нелегальна арганізаванага «кааператыва працы» на працягу 4 гадоў прычынілі дзяржаўнаму прадпрыемству страты на больш 400.000 леваў.

15 асаб засуджана на 3 да 15 гадоў турмы за тое, што бралі хабары ад братоў Лямбрэў.

Магутнае вывяржэнне на Сонцы

24 лістапада (нядзеля) перад поўднем, сонечная абсерваторыя ў Вендэльштэйн (Баварыя) занатавала магутнае вывяржэнне. Гэтага вывяржэння не было ўжо каля 10 гадоў.

Кіраўнік абсерваторыі праф. Мюллер сказаў, што вывяржэнне прайшло на абшары ў трыццаць разоў большым ад зямнога шара.

Замест гутаркі Данілы са Сцяпанам

Аптымістычны дыялаг

— Чалавеча!
— Эгэ?
— Ці ў цябе люлька е?
— У каго?
— У цябе.
— У мяне?
— Але!
— Е!
— Чалавеча!
— Эгэ?
— Ці ў цябе цюцюн е?
— У каго?
— У цябе.
— У мяне?
— Але!
— Е!
— Закурым?
— Тпрру!
— Чалавеча!
— Эгэ?
— Ці ў цябе «Ніва» е?
— У каго?
— У цябе.
— У мяне?
— Але!
— Е!
— Чалавеча!
— Эгэ?
— А хто выпісвае яе?
— Каго?
— «Ніву».
— Хто выпісвае?
— Але!
— Грамадзяне й Грамадзянкі
з Бярозава і Лясанкі,
з Тапалян і Рагачоў,
з Гайнаўкі і Заблудова,
з Паўлаў, з Лукі, з Міхалова,
з Зубава і Зубачоў,
з Ціхаволі і Валілаў,
з Звяркоў, з Зайцаў, з Зубраў, з Дзікіх,
з Астравоў (Малых, Вялікіх),
з Галадоў і Піражкоў,
з Пяшчанікаў і Тапіла,
з Трасцяніцы, з Бандароў,
з Карыціска, Шчытоў, Лядаў,
з Скупава і Навасадаў,
з Райска, з Будаў, з Гнецюкоў,
з Пагарэлак і Ялоўкі,
з Сукавіч і Лапухоўкі,
з Петухоўкі і Чыжоў,
з Белавежы і Трывежы,
з Мацейкавае Гары ...
— Падпісаліся на «Ніву»
Амаль ўсе гаспадары.

Сяброўская сустрэча

На запрашэнне Галоўнага Праўлення Таварыства польска-савецкай дружбы гасціла ў Польшчы з выпадку 40-ой гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі савецкая дэлегацыя ВОКС-у (Усесаюзнага таварыства культурнай сувязі з заграніцай). У склад дэлегацыі ўвайшлі: кіраўнік дэлегацыі— Л. Навічэнка, таленавіты украінскі літаратурны крытык, а таксама аўтар многіх мастацкіх твораў. Члены дэлегацыі: выдатны беларускі пісьменнік Я. Брыль — перакладчык многіх польскіх мастацкіх твораў на беларускую мову; музыказнаўца праф. І. Бэлза — аўтар многіх навуковых прац аб польскай музыцы, лаўрэат грашовай узнагароды ТПП-Р за распаўсюджванне польскай культуры ў СССР; народны мастак П. Сокалаў — Скаля, праф. Маскоўскага інстытута мастацтва, рэканструктар слаўнай панарамы Севастопальскай бітвы; С. Кірсанаў — паэт РФССР, адзін з найбліжэйшых сяброў В. Маякоўскага, аўтар многіх перакладаў польскай паэзіі (вершаў Міцкевіча, Бранеўскага, Тувіма і інных); дацэнт Е. Смірнова — выкладчык Маскоўскага інстытута кінематаграфіі; пісьменніца і доктар мэдыцынскіх навук, выкладчык II Маскоўскага медыцынскага інстытута В. Васільева.

Госці прынялі ўдзел у Цэнтральнай акадэміі ў Варшаве, прысвечанай 40-ой гадавіне Вялікага Кастрычніка, а таксама пабывалі ў многіх гарадах: у Лодзі, Вроцлаве, Кракаве, Новай Гуце, Катавіцах і Чэнстахове, пазнаёміліся з эканамічным і культурным жыццём Польшчы. Адбываліся сардэчныя сустрэчы членаў дэлегацыі з насельніцтвам, з рабочымі, літаратарамі, мастакамі, студэнтамі.

Польская мастацкая літаратура ў СССР

У сувязі з 40-ой гадавінай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Палацы культуры і навукі ў Варшаве адкрыта цікавую выстаўку: «Польская мастацкая літаратура ў СССР».

Амаль усе экспанаты, якія сустракаем на выстаўцы пазычаны з розных бібліятэк Совецкага Саюза.

Выстаўка налічвае пяцьсот экспанатаў. Аднак гэта яшчэ далёка не ўсё з тых перакладаў з польскай мастацкай літаратуры, якія паявіліся ў Совецкім Саюзе, а нават яшчэ раней — у царскай Расіі.

У першым стэндзе на выстаўцы між іншымі знаходзіцца цікавая, маленькая, а таксама старэнькая кніжачка — вершы А. Міцкевіча на польскай мове, выдадзеныя ў Пецербурзе ў 1829 годзе. І другая, мала малодшая кніжачка, якая лічыць сабе амаль сто год, гэта «Конрад Валенрод» і «Гражына» — А. Міцкевіча, выдадзеная ў 1863 годзе.

Чытача «Нівы» зацікавіць напэўна той факт, што на выстаўцы ёсць таксама пераклады з польскай мастацкай літаратуры на беларускую мову. Беларускае пецербургскае выдавецтва «Загляне сонца і ў наша аконца» выдала ў 1910 годзе пераклад апавядання з сялянскага жыцця «У зімовы вечар» дэмакратычнай польскай пісьменніцы Э. Ожэшка, а ў два гады пазней аповесць «Хам» гэтага-ж самага аўтара.

З перакладаў, якія выйшлі з друку ў дакастрычніцкім перыядзе сустракаем на выстаўцы творы Славацкага, Сенкевіча, Пруса, Ежа і іншых.

Людзі, якія затрымоўваюцца ля стэндаў з перакладамі з першых пяці год совецкай улады, вельмі хвалююцца. Нічога ў тым дзіўнага, выдадзеныя вельмі скромна, пераважна на шэрай газетнай і апаковачнай паперы кніжкі гавораць самі за сябе. Ужо сам іх выгляд сведчыць аб вялікіх цяжкасцях гэтага перыяду. Совецкія культурныя ўлады добра ведалі аб тым, што людзям кніжкі патрэбныя так, як хлеб, якога тады сапраўды яшчэ не хапала. Нягледзячы на вельмі цяжкія ўмовы, выдадзена тады творы аж шаснаццаці польскіх аўтараў. Між іншымі выйшлі тады з друку тры выданні «Горных арлоў» Ул. Тэтмаера, М. Канапніцкай «Мэндэль гданскі», А. Немаеўскага «Людзі рэвалюцыі», А. Струга «Гісторыя адной бомбы» і збор апавяданняў «Людзі падполля», Т. Ежа «Казацкі атаман» і інш.

На кніжачцы М. Канапніцкай «Мэндэль гданскі», выдадзенай на беларускай мове ў 1930 годзе, апрача прозвішча аўтара, загалоўка, года выдання, вялікімі літарамі надрукавана вельмі знамянальныя словы: «Інтэрнацыянальнае выхаванне мас».

З польскай мастацкай літаратуры, выдадзенай ў час другой сусветнай вайны у СССР, апрача твораў вядомых польскіх рамантыкаў і пазітывістаў знайшліся тут вершы Тувіма, Бранеўскага, Важыка, Шэнвальда, Пастэрнака і многіх другіх паэтаў.

Многа твораў польскіх пісьменнікаў выйшла ў СССР з друку пасля заканчэння вайны, асабліва ў апошнія гады. На выстаўцы знайшліся выдадзеныя ў 1955 годзе на беларускай мове «Апавяданні польскіх сучасных пісьменнікаў» і кніжка для моладзі «Гэля будзе трактарысткай».

Сярод экспанатаў трудна знайсці кніжку, на якой няма следу рук чытачоў. Некаторыя з іх амаль зусім ужо знішчаны. Сведчыць гэта аб вялікай папулярнасці польскай мастацкай літаратуры ў СССР, асабліва твораў вядомых польскіх празаікаў і паэтаў.

За гады совецкай улады выйшла ў СССР з друку 57 пазіцыі А. Міцкевіча ў агульным тыражы 1.315.000 экземпляраў. Творы Г. Сенкевіча перакладзена на 20 розных моваў народаў СССР і выдадзена ў больш чым тры мільёнаў экземпляраў.

Папулярная навела Г. Сенкевіча «Янка музыка» выдадзена аж у дваццаці шасці выданнях. Першае выданне гэтай кніжачкі выйшла з друку яшчэ ў царскай Расіі ў 1893 годзе. Пачэснае месца займаюць творы Б. Пруса, якія паявіліся ў 34 пазіцыях і ў двух мільёнах экземпляраў.

А ўжо найцікавейшым здаецца будзе тое, што польскія мастацкія творы перакладзены на трыццаць розных моваў народаў Совецкага Саюза, а таксама на замежныя мовы — англійскую, немецкую, грэцкую і іншыя.

У найвялікшай у свеце Бібліятэцы імя В. Леніна ў Маскве знаходзіцца сорак тысяч тамоў польскіх мастацкіх твораў. Ад 1951 года Дзяржаўная Бібліятэка замежных літаратур у Маскве выдае штогод каталогі выдавецкіх навінак з польскай мастацкай літаратуры.

Шкада толькі, што арганізатары выстаўкі не дапоўнілі яе статыстычнымі данымі з гэтай бібліятэкі, на падставе якіх можна было-б арыентавацца, колькі перакладаў з польскай мастацкай літаратуры на рускую мову, а таксама на мовы розных народаў СССР, у тым і на беларускую мову, выйшла з друку за гады совецкай улады.

А гэта было-б сапраўды вельмі цікава і карысна.

ВІКТАР ШВЕД

Беларусы Беластока святкавалі 40-вую гадавіну Кастрычніцкай Рэвалюцыі

У мінулую суботу па ініцыятыве ГП БГ-КТ у памяшканні ТПП-Р у Беластоку адбылася акадэмія, прысвечаная 40-ой гадавіне Кастрычніка. На акадэміі прысутнічала 400 асоб. У частцы артыстычнай выступіў Беларускі калектыў песні і танца.

Пасля акадэміі ў памяшканні БГ-КТ адбыўся складчынны вечар, у якім прынялі ўдзел таксама члены іншых таварыстваў і запрошаныя госці.

Вечар прайшоў у прыемнай, сяброўскай атмасферы.

(в)

Беларускія буржуазныя партыі ў перыяд санацыі

1. Беларускі палітычны рух да рыскага трактату

Беларускі палітычны рух у XIX стагоддзі праяўляўся перадусім у сялянскіх бунтах, работніцкіх забастоўках і актах тэрору. У форме сарганізаванай ён выступіў на пачатку XX стагоддзя.

У 1903 годзе паўстае Беларуская Работніцкая Грамада, якая з'яўляецца першай беларускай палітычнай арганізацыяй. Партыя гэта высоўвала ў праграме заданне знішчэння расійскага самадзяржаўя, аўтаноміі Беларусі ў рамах Расійскай федэрацыйнай Рэспублікі і бліжэй неакрэсленую зямельную рэформу. Праграма яе была мутная, неспрацызаваная. Змагаліся ў ёй розныя канцэпцыі. У цэласці з'яўлялася яна найбольш збліжанай ідэалагічна да тагачаснай ППС, з якой яна найбліжэй супрацоўнічала.

З'езд у 1905 годзе прыносіць перамогу больш левіцовым элементам, якія выказваліся за марксістоўскім светапоглядам. Не быў гэта кансеквентны рэвалюцыйны марксізм. У найважнейшым для партыі пытанні — адносна зямельнай справы прымаецца меншавіцкая канцэпцыя муніцыпалізацыі зямлі, гэта значыць перадачы зямельных абшараў у рукі сялянскіх, валасных і павятовых радаў. Назоў партыі змяняецца на «Беларуская Соцыялістычная Грамада».

Карыстаючы з зняцення існуючай ад 1865 года забароны друку ў беларускай мове выдаецца легальная газета «Наша Доля» (верасень 1906 г.). Пасля безупынных канфіскат прыгаворам суду газета была забаронена. На месца яе выдаецца «Наша Ніва», якая з'яўляецца цэнтрам беларускай палітычнай думкі аж да часу эвакуацыі Вільні праз рускае войска ў 1915 г.

У першыя гады вайны паўстае ў Вільні Беларускі Народны Камітэт у якім працуюць і грамадаўцы. Перавагу ў Б.Н.К. маюць элементы яўна рэакцыйныя, якія высоўваюць канцэпцыю прылучэння Беларусі да вільгельмаўскай імперыялістычнай Нямеччыны. Грамадаўцы ў Камітэце змагаюцца за адбудову беларуска - літоўскай дзяржаўнасці, хаця літвіны не хацелі на гэту тэму гутарыць.

Праца Грамады актывізуецца пасля з'езду партыі ў Мінску ў кастрычніку 1917 года. З'езд аднаўляе Камітэт Цэнтральны і апрацоўвае нову праграму. У аснову зямельнага пытання паложана эсэраўская канцэпцыя парцэляцыі маёнткаў і надзялення беззямельных і малазямельных сялян зямлёй не вышэй працоўнай нормы і не ніжэй харчоўнай. Высоўваецца лозунг міжнароднай салідарнасці бедняты.

В.С.

(Працяг у наступным н-ры)

Родная мова — найдаражэйшы скарб

«Не пакідайце мовы сваей роднай, каб не памерлі»...
(Фр. Багушэвіч).

Карацей, ясней і глыбей нельга сфармуляваць гэтай несмяротнай і вечнажывучай праўды, якую сказаў нам патрыярх новай беларускай літаратуры Фр. Багушэвіч. Гэтыя словы павінны быць для нас наказам, цвёрдым законам, якога нельга парушыць, як закон які абаснованы на прыродным праве і стаіць на стражы нашых нацыянальных інтарэсаў.

І трэба сказаць праўду, што ўсе народы зямнога шара ад найбольш прымітыўных да найбольш цывілізаваных любяць сваю родную мову і ганарацца ёю, бо яна ад пачатку існавання чалавецтва з'яўляецца, як кажа геніяльны мысліцель — Уладзімір Ільіч Ленін: *«...важнейшым средством человеческого общения»*. Без мовы нельга ўявіць сабе грамадства. Мова гэта жыццёвая неабходнасць чалавецтва дзеля ўзаемных кантактаў. Такім чынам мова па сваёй прыродзе адносіцца да ліку грамадскіх з'яў. Значыцца, пачатак мовы датуецца з пачаткам чалавецтва. Уміраe грамадства, народ — уміраe і мова. І наадварот, калі ўміраe мова, то перастае існаваць і той народ, які гаварыў гэтай мовай.

І недарма-ж родная мова называецца матчынай мовай. І што-ж можа быць даражэйшым для кожнага чалавека, як не матчын дар — родная мова, у якой да нас зварочваецца ў першы дзень нашага прыходу на свет і каратае бяссонныя ночы над калыскай, співаючы цудоўныя калыханкі. Развітваючыся з намі на смяротнай пасцелі, наша маці таксама апошняе слоўца прамаўляе да нас у роднай мове.

Чалавек які не шануе, не цэніць, не любіць сваей роднай мовы, ён не любіць сваей мацеры. Ён стаецца блудным дзіцяцем. Чэсны, нармальны і разумны чалавек ніколі і нідзе не адрачэцца сваёй мацеры. Зробіць такое цяжкае праступленне перад сваёй мацеркаю толькі вырадак, чалавек нізкі і подлы. Такіх вырадкаў грамадства павінна бязлітасна кляйміць і публічна байкатаваць як таго чалавека, які не паважае і глуміцца пад сваёю мацеркаю.

Як-жа проста, шчыра, адначасна разумна і глыбока выказаўся ў «Ніве» па гэтаму пытанню Ніл Гілевіч: *«Пачуццё непрыязні і агіды выклікаюць у мяне тыя, хто не шануе сваёй мовы, хто не паважае і не цэніць свайго роднага слова. Я не магу зразумець такіх людзей, як не магу зразумець чалавека, што выракся роднай маці, якая паіла яго малаком сваіх грудзей, якая выкарміла яго і выгадавала...»*

Кожны чэсны, разумны і нармальны чалавек дасканала сабе ўяўляе, якія ляжаць на ім абавязкі адносна мацеры і свайго народу і выпаўняе іх так, як загадала сама прырода і сваё ўласнае маральнае пачуццё.

Мова веды, пісьменнікі і іншыя, кажуць, што мова — гэта нацыянальнае аблічча кожнага народу, гэта яго нацыянальны пашпарт, яго душа. Вось таму кожны народ і стараецца, каб яго аблічча было прыгожае, чыстае, свежае і такая-ж нацыянальная душа-культура. Душа, здольнасці, таланты, веды шырокіх народных масаў якраз выяўляюцца ў мове і ў многаграннай народнай творчасці.

Ведаючы аб такой выдатнейшай ролі роднай мовы і культуры мы павінны ўсімі фібрамі сваей душы любіць роднае: мову і народную культуру, як крыніцу, якая дае жыватворчыя сокі для развіцця нашай культуры

Любіць сваю родную мову, не адракацца ад яе — гэтага яшчэ мала. Трэба яе (літаратурную мову) вывучаць, змагацца за яе культуру і чысціню. Паўсёдзённа старацца ствараць умовы для яе ўздыму, абагачэння і ўсебаковага развіцця і папулярызаваць літаратурную мову. У гэтым наша найважнейшая і найпільнейшая задача.

Трэба фактамі знішчыць да канца варожы міф аб нашай мове, створаны нацыянальнымі і соцыяльнымі ворагамі беларускага народа, якія супроць наяўнасці запярэчвалі існаванню беларускай мовы, як самастойнай.

Сляды гэтай шкоднай работы яшчэ там-сям і сёння можам сустрэць. Не раз можам пачуць ад маласведамых адзінак закід, што, маўляў, наша мова бедная, нехапае слоў, каб «культурна» выказаць свае думкі. Няпраўда! Наша мова багатая і прыгожая. Як і іншыя мовы, з якімі прыходзіцца сустракацца. Яна старая, як і стары наш народ.

Роля беларускай мовы і яе правы як дзяржаўнай мовы ў Вялікім Княстве Літоўскім былі абяспечаны і загарантаваны нават дзяржаўным законам, што знаходзім у «Літоўскім Статуце» 1588 г. Перастала беларуская мова лічыцца афіцыяльнай і дзяржаўнай мовай толькі тады, калі Літва і Беларусь падпалі пад уладу Польшчы. Гэта трагічная дата прыпадае на 1697 г., калі польскі сейм спецыяльнай пастановай забараніў друкаванне

Працяг на стар. 6.

Не палкі садзіць у калёсы, а памагаць моладзі

Некалькі месяцаў таму назад у «Ніве» быў змешчаны артыкул пад загалоўкам «Пара пакончыць з апатыяй». У белавежскім і гайнаўскім кіёсках «Ніву» выкуплена за адзін дзень. Там была праўда, аб чым гаварылі гарачыя спрэчкі над гэтым артыкулам.

Да мяне многія звярталіся — «вось праўду напісаў. Ды мала скрытыкаваў кіраўніка кіно, Саланевіча». І сыпаліся на яго скаргі. Што часта прыходзіць п'яны, што не глядзіць за парадкам у кіно і па гэтаму механік часта падпіўшы пачынае дэманстрацыю фільма з другога канца, або дагары нагамі, што не дбае аб тым, каб у кіно былі вентылятары і г. д.

Ну, дык што-ж? Калі артыкул праўдзівы, дык давайце сапраўды канчаць з апатыяй, давайце дзейнічаць.

На пачатак пастаноўлена арганізаваць спартыўную нядзелю. Справа нялёгкая. На гэта патрэбны былі грошы, патрэбны былі і спартсмены. Але, калі ёсць шчырыя жаданні, то перашкоды ступаюць. Былі навязаны кантакты са спартсменамі Гайнаўкі, Кляшчэль і Чарэмхі. Ініцыятыўная група, каб здабыць на гэта грошы, пастанавіла арганізаваць забаву. І вось першыя стычкі з грам. Саланевічам.

— «Вам залы не дам, нават і не думайце!»

Пасля двутыднёвага змагання, калі ўжо ўсе дазвалялі, здаўся і ён.

— «Добра — кажа — як дасце мне 700 зл. — то рабіце забаву».

І адбылася забава. Гэта было сапраўднае свята для белавежскай моладзі. Забаву вельмі добра сарганізавана. Была вызначаная спецыяльная група, якая сачыла за парадкам. Не было п'яных і не было боек. Такім чынам атрымаўшы грошы, можна было арганізаваць спартыўную нядзелю. І сапраўды, нядзеля ўдалася. Спартыўныя пляцоўкі былі запоўнены спартсменамі і гледачамі. На валейбольным і футбольным полі змагаліся спартсмены Гайнаўкі, Чарэмхі і Белавежы. Было халаднаватае надвор'е, але калі толькі на басейне паявіліся фігуры плыўцоў, туды хлынула больш тысячы гледачоў.

Сапраўды было на што паглядзець. Адбыліся спаборніцтвы па ўсіх стылях плывання, нават на 100 м батэрфляем — чаго няма на ваяводскіх спаборніцтвах. Узровень таксама быў высокі. Сведчыць аб гэтым факт, што некаторыя паказалі рэзультаты першага спартыўнага разрада. Многім успомніўся артыкул з «Нівы» — «Пара пакончыць з апатыяй».

Раён дзяржаўных лясоў хутка зрабіў праход на танцавальную пляцоўку. Нават зрабілі браму.

Пратаколы спаборніцтваў дашлі да ваяводскіх спартыўных органаў. Зазванілі тэлефоны. І вось другая канкрэтная здабыча. Прэзідыум Ваяводскай рады нарадовай прызнаў сродкі на пабудову першакласнага басейна ў Белавежы ў 1958 г. Нават спартыўныя ўлады пачалі раіцца са спартсменамі Белавежы, ці не хочуць яны ўнесці нейкія змяненні ў агульны план будовы, напрыклад: адносна размяшчэння спартыўных трыбун, тумбачак, кольксці дарожак і г. д.

Крытыка дайшла і да ўласніка «вясёлага мястэчка» гр. Яна Валкавыцкага. Ён вырашыў, што лепш будзе зняцца з якара. За некалькі дзён разабраў эстраду і ўсё дарэшты.

Незразумеў крытыку толькі Саланевіч. Ён вырашыў гэта помсціць. І калі яму хто напамінаў, што ў яго з друкам непаладкі — ён злаваў і адказваў — «Задурныя яны мяне крытыкаваць. Яшчэ папомняць». А моладзь ужо ставала на добрую дарогу, на якой яшчэ многа было невырашаных спраў. Вельмі пякучай справай была рэарганізацыя белавежскага хору, які ўжо практычна не існаваў. Інструменты, якія меў хор недзе пагінулі, касцюмы прапалі бясследна.

Моладзь вырашыла арганізаваць інструментальную групу, харавую і эстрадную. Прышла да вываду, што найлепш будзе, калі гэты калектыў будзе насіць нацыянальны характар. Кіраваць калектывам згадзіўся Валодзя Дацкевіч.

Моладзь пастанавіла сама здабыць сабе сродкі на залажэнне такога калектыву. Старшыня Пав. Праўлення БГ-КТ —Жорж Дацкевіч, старшыня Павятовага камітэта ЗМС — Коля Казак і другія звярнуліся да старшыні ГРН у Белавежы, каб дазволіў зрабіць некалькі забаў, даход з якіх пашоў-бы на аднову белавежскага хору. Ён здзівіўся. — «Няўжо вам не вядома, што ГРН даўно пастанавіла, што да новага года ў Белавежы не будзе ніякіх забаў? Можаце хоць на галаве ставаць, але пастанова ёсць пастановай. А пасля новага года мы яшчэ паглядзім».

З далейшай размовы выяснілася, што гэта помста грам. Саланевіча. Ён не спаў. На другі дзень пасля забавы прывёў свайго калегу — члена санітарна - гігіенічнай камісіі грам. Драздоўскага, зайшлі ў залу «Людовага Дома», пацягнулі падпіўшымі насамі і сцвярдзілі, што алкаголям заносіць. Пасля таго напісалі пратакол, ад імя ўсёй санітарна - гігіенічнай камісіі, што зала пасля забавы не можа служыць да дэманстравання фільма. Далей, грам. Саланевіч дазволіў зрабіць забаву прыватнай асобе. «Забава» была зусім без арганізацыі. Узняліся бойкі і разня (чаго можна было і чакаць). Прышлося выклікаць карэтку хуткай дапамогі. Калі я звярнуўся да грам. Цынглера, які арганізаваў забаву, і спытаў чаму няма арганізацыі і парадку на забаве, то ён адказаў: — «А мне што, грошы ўзяў і бывайце здаровы».

І вось у руках Саланевіча доказ, што ў Белавежы не можа быць забаў. Тут не ўмеюць бавіцца. І вось пад яго дыктант зроблена пастанова ГРН — «Забараніць да новага года ўсялякія забавы і культурныя мерапрыемствы».

Некалі прыбітыя цвікамі крэслы, а цяпер такая пастанова, зноў адбіла ахвоту моладзі рабіць што-небудзь. Ізноў моладзь пападае ў апатыю.

Уваход на танцавальную пляцоўку зроблены Раёнам дзяржаўных лясоў з Белавежы.

ФОТО — аўтара.

У доўгія асеннія вечары ў Белавежы няма куды пайсці. У лепшым выпадку моладзь бярэ ліхтарыкі і шліфуе тратуары праклінаючы сваю долю і кіраўніка кіно — грам. Саланевіча. У іншым выпадку ідзе ў «Бар», дзе нічога не змянілася, таму што кіраўніцтва не зразумела крытыкі ў «Ніве».

Белавежскі «Бар» усё яшчэ ёсць прытулкам для п'яніц і хуліганаў. І далей там адбываюцца бойкі і авантуры.

Ці не пара, каб прадстаўнікі белавежскай улады зразумелі, што белавежская моладзь хоча жыць не хлебам адзіным. Не палкі садзіць у калёсы, а памагаць моладзі — вось што павінны зразумець прадстаўнікі ГРН у Белавежы.

М. Т.

58 год супольнага жыцця

Язэп Харытанюк з вёскі Рыбалы ажаніўся ў 1899 годзе. Жыве са сваёю жонкаю Марысяю ўжо 58 гадоў. Гэта ўжо даволі старыя людзі (мужу 77 гадоў, а жонцы 78 гадоў) аднак яшчэ чуюцца нядрэнна, даволі рухавыя і многа працуюць на гаспадарцы.

Пажаданым было-б каб Прэзідыум ПРН у Бельску выступіў з прапановай аб узнагароджанні іх залатымі крыжамі за доўгія гады сямейнага жыцця. (мх)

АЛЯКСАНДАР ОМІЛЬЯНОВІЧ

(Партызанская хроніка) 12

Аэрадром у Крыўлянах пад Беластокам, акупанты пераўтварылі ў вайсковы аб'ект. Прызямляліся на ім вайсковыя самалёты, на аэрадроме вяліся будаўнічыя работы, праводзіліся абучэнні і адбываліся палёты на ўсходні фронт. «Паўлік» цяпер сканцэнтраваў сваю ўвагу на аэрадроме. Быў гэта таямнічы аб'ект. Пасля некалькідзённых назіранняў і збірання інфармацыяў аб працуючых там людзях, «Паўлік» асабліва ўгледзеў сабе аднаго чалавека. Быў гэта інжынер, які кіраваў будаўнічымі работамі. Меў ён доступ да ўсіх спраў звязаных з аэрадромам і часта выязджаў у камандзіроўкі да іншых аэрадромаў. Жыў пры вуліцы Піўнай. «Паўлік» асцярожна пазнаёміўся з ім і адчуў з размовы, што інжынер ахвотна згодзіцца на супрацоўніцтва з ім. Аднойчы расказаў яму ў чым справа і што ад яго патрабуе партызанскі рух. Дайшлі да паразумення. Інжынер перадаў шэраг цікавых даных аб беластоцкім і іншых вядомых яму аэрадромах. Як сувязны — разведчык, інжынер да самага канца вайны дбала выконваў свае заданні. Перадаваныя пасля Валодзяй у Маскву яго інфармацыі дазволілі савецкай авіяцыі правесці некалькі ўдачных баявых налётаў.

Тэкстыльныя заводы ў Беластоку немцы аб'еднлі ў адзіны баваўняны трэст. Праз пэўны час «Паўліку» і тут удалося наладзіць кантакт і завербаваць да супрацоўніцтва галоўнага інжынера гэтага трэста. Апрача даных адносна гэтай галіны прамысловасці, галоўны інжынер карыстаючыся шырокімі знаёмствамі ў нямецкай адміністрацыі, неаднаразова здабываў яму цэнныя інфармацыі аб людзях, аб'ектах і г. д. Па даручэнню «Паўліка» у паасобных фабрыках вёў ён сістэматычны сабатаж, якога акупанты аж да канца вайны ніяк не маглі выкрыць.

«Паўлік» задумаў прыцягнуць да падпольнай дзейнасці галоўнага інжынера будаўнічых работ на горад Беласток. Здабыўшы неабходныя інфармацыі чаконт яго асобы, аднойчы запрасіў інжынера ў адну са сваіх канспірацыйных кватэр. Інжынер згадзіўся супрацоўнічаць і да самага канца вайны даваў цікавыя інфармацыі не толькі аб будаўніцтве.

І так з дня на дзень, з тыдня на тыдзень расшыралася сетка сувязных — разведчыкаў у Беластоку. На канспірацыйную кватэру да «Паўліка» часад-часу прыязджаў Валодзька. Забіраў з сабой бясцэнныя інфармацыі і дакументы здабытыя нястомнымі разведчыкамі. Разам удвух абмяркоўвалі далейшыя спосабы дзейнасці, новыя вярбоўкі, дыверсійныя аперацыі. Спрытны і адважны «Паўлік» траіўся ў рабоце стараючыся пры дапамозе сваіх супрацоўнікаў пранікнуць у кожную галіну жыцця акупантаў.

Пры Ліповай вуліцы (насупраць цяперашняга рэстарана «Цэнтральная») немцы абсталявалі ўтульны Сольдатэнгайм — нешта накшталт салдацкага касіно. Штодзень збіраліся там гурбы фашыстоўскіх жаўнераў і афіцэраў наладжваючы вечарынкі, якія пераважна заканчваліся п'янымі спевамі і авантурамі «пад п'яную лавачку». Для непрацуючых там асоб уваход быў забаронены. «Паўлік» ад пэўнага часу планаваў знішчыць гэтае фашысцкае гняздо. З часам — праз сваіх сувязных — скантактаваўся з двума асобамі, якія там працавалі. Адзін з іх меў празыўку — «Ванька», а другі — «Кропка». Прыцягнуўшы іх да супрацоўніцтва «Паўлік» на адной з сустрэч абмеркаваў разам з імі план знішчэння Сольдатэнгайма. «Ванька» і «Кропка» мелі падкласці хуткагараючыя матэрыялы ў гадзінах найбольшага руху ў гэтым касіно — іпадпаліць іх. Узгоднены план у 100 працэнтах быў выкананы. Яшчэ адно фашысцкае гняздо пайшло з дымам.

Мікалай Раманюк з вёскі Шашылы (Бельскага павета) загінуў у барацьбе з фашыстамі 5. XII. 1943 г.

Шмат добра прадуманых аперацыяў патрэбна было правесці «Паўліку» пры дапамозе сваёй разведачнай сеткі пакуль у іх рукі трапіў гаспадарчы з гестапа. Грошы і страх зрабілі сваё — і ён прыступіў на супрацоўніцтва з партызанамі. Ішлі ад яго інфармацыі адносна некаторых работнікаў гестапа, арыштаў, наведваючых гестапа шпікоў і г. д.

Валодзя і «Паўлік» шмат увагі прысвячалі дзейнасці беларускага нацыяналістычнага Аб'еднання, што было сарганізаванае ў Беластоку. Людзі прыцяганыя да гэтага, так званага, «Камітэта», не заўсёды добра разумелі нацыянальную палітыку акупанта. Дзейнасць «Камітэта» ішла ў двух напрамках — афіцыйным і неафіцыйным. Афіцыйная работа зводзілася да таго, што кіраўніцтва займалася арганізацыяй культурна - асветнага жыцця беларускага насельніцтва Беласточчыны — арганізавана таксама беларускія школы. Аднак неафіцыйная дзейнасць мела цалкам іншы характар.

Хведар Ільяшэвіч, які выконваў абавязкі старшыні Беларускага Аб'еднання і адначасова быў рэдактарам газеты «НОВАЯ ДАРОГА», актыўна супрацоўнічаў з гестапам і СД (Служба Бяспекі). Асабліва сардэчна сябраваў ён з працаўніком гестапа — СС гаўптштурмфюрэрам Артурам Гофманам, які быў прысланы ў Беласток Галоўнай Ква-

З настаўніцкай нівы

Ад іх можна навучыцца

Часта так бывае, што людзі самі падказваюць тэму. Так і мне здарылася. Пажылы дзядзька (не ведаю адкуль ён знае, што я працаўнік «Нівы») проста так звярнуўся да мяне ў цягніку, калі гутарка зышла на школьную тэму:

— А вы ў «Ніве», пішаце толькі аб беларускім ліцэі з Бельска, якбы не ведалі, што і ў Гайнаўцы ёсць беларускі ліцэй.

«Змаганне за рэвалюцыю» — дэкламавала вуч. Алена Грыц...

Вельмі міла мне было пазнаёміцца з Анастазіяй Тропак — дырэктарам школы, вопытным і жыццерадасным педагогам. Яна, так зрэшты як і іншыя настаўнікі, не наракала на «сённяшнюю моладзь», а верыць у яе.

Беларускі ліцэй у Гайнаўцы можна адразу пазнаць, што ён іменна беларускі, не толькі з шыльды. Апрача беларускіх подпісаў усюды бачым нацыянальныя шлячкі, вышыўкі і арнаменты.

На калідорах і панадворку ходзяць (што таксама вельмі рэдка сустракаецца ў іншых школах) дыжурныя вучні з істужкамі на рукавах.

Потым Анастазія Тропак паказала мне добра забяспечаны чавуковымі дапаможнікамі хімічны кабінет, наракала толькі, што вельмі ўбогі фізічны кабінет.

Але гэта яшчэ не тое, з чым канкрэтна можна выйсці з школы, каб нешта пра яе напісаць.

Беларускі ліцэй у Гайнаўцы нямае глядзельнай залы дзе-б можна было даць нейкую пастаноўку і дзеля таго, акадэмія ў сувязі з Вялікім Кастрычнікам мелася адбыцца на... калідоры. Не мог я адказаць дырэктару і не пабыць на акадэміі хаця-б дзеля таго, што я сам быў настаўнікам і ведаю, колькі трэба да таго свята рыхтавацца.

І не шкадую, што застаўся. Так сугестыўна чытала Люба Касько верш Маякоўскага пад загалоўкам «В. І. Ленін», што яе хацелася-б слухаць вельмі доўга. Усе шкадавалі, што яна больш не выступіла. Таксама добра чыталі Сямён Суліма і Лена Грыц. Добра спяваў школьны хор, гучныя апладысменты збіраў танцавальны гурток.

Калі ўжо пры гуртках — то трэба сказаць аб матэматычным, хімічным і геаграфічна - турыстычным гуртках. Асабліва гэты апошні. Не спосаб аддзяліць турыстыкі ад геаграфіі.

Нярэдка бывала так, што ў Гайнаўскім павеце чалавек усё жыццё пражыў, а не быў у Белавежы. А дзеці мусяць пазнаць усю краіну.

І так, VI-ты клас пачне ад Белавежы, а VII паедзе ўжо ў Варшаву. VIII апрача Белавежы наведае Аўгустоўскія азёры, IX паедзе ў Познань, Гданск і Гдыню, X пазнае Варшаву, Кракаў і Новую Гуту, а XI — Ніжні Шлёнск. На гэта ўсё патрэбны грошы.

Адкуль яны іх возьмуць.

Ліцэй ужо думае пра гэта. Школьнікі зарабілі 1.300 зл. за пасадку лесу, 200 зл. за насенне ліпы. Бацькоўскі камітэт даложыць 3.000 зл. з арганізаваных забаў. Апрача таго, кожны вучань мае сваю кніжку СКО (Школьная ашчадная кніжка) на якую штомесяц запіша 10 зл. Будуць арганізаваць пастаноўкі, вечарынкі, літаратурныя вечары з якіх таксама будзе даход. Самае важнае тое, што моладзь цэлы вольны час праводзіць на культурных занятках з чаго вельмі цешацца бацькі, а гэта самае важнае.

Цяпер ужо ведаем не толькі тое, што ў Гайнаўцы ёсць беларускі ліцэй, але і тое, што яго можна ставіць як прыклад іншым школам.

Тэкст і фота — І. Р.

Выступленне танцавальнага гуртка Беларускага агульнаадукацыйнага ліцэя ў Гайнаўцы.

Электрычнасці няма, а плаціць трэба

У Вульцы-Нурэцкай, Семятыцкі павет, яшчэ ўлетку гэтага года пачаліся электрыфікацыйныя работы. Пачаткова ўсё наладжвалася даволі спраўна, а жыхары гэтае вёскі былі ўпэўненыя, што ў пачатку месяца лістапада г.г. у іх хатах засвецяцца электрычныя лямпачкі.

Раптам з невядомых прычын Беластоцкае прадпрыемства электрыфікацыі сельскай гаспадаркі спыніла работы і ўсіх спецыялістаў забрала ў Беласток. Калі сяляне звярнуліся да ад'язджаючых з пытаннем — «Калі будзем мець святло?» — то яны ім адказалі: — «Гэта не ад нас залежыць».

Ад каго гэта залежыць — можна меркаваць па-рознаму. Аднак з прычыны такіх дробных спраў, як: недахопы некалькіх «бяспечнікаў» і зазямлення пры стаўбах устрымана работы і людзі не могуць карыстаць з электрычнасці.

Мала таго. Жыхары Вулькі — Нурэцкай ужо атрымалі пісьмовыя позвы аб тэрміновай аплаце належнасцей за святло.

У позвах, між іншым, напісана, што калі хтонебудзь не ўплаціць у касу належнай сумы грошай (за непаведзеную электрычнасць?!) да 1-шага лістапада — то будзе нарастаць працэнт.

М. К.

І ў Бацікаx беларуская мова

Бацікі гэта беларуская вёска ў Семятыцкім павеце.

Ёсць тут Пачатковая школа, у якой вучацца ў асноўным беларускія дзеці з Бацікаў і акалічных вёсак. У мінулым месяцы ўведзена ў школе беларускую мову як прадмет.

Вучыць дзяцей беларускай мовы ў Бацікаx маладая, вельмі энергічная і жыццерадасная настаўніца, выпускніца Педагагічнага ліцэя ў Бельску — Надзя Карнэлюк. Вядома, не ўсе бацькі ў Бацікаx адразу зразумелі патрэбу навучання дзяцей беларускай мовы. Некаторыя спачатку былі неахвотныя пасылаць дзяцей на ўрокі беларускай мовы, газарылі што яна толькі блытаніну ўвядзе ў навучанні.

Надзя Карнэлюк ішла тады да іх, праводзіла гутаркі, пераконвала ў тым, што абавязкам беларускіх дзяцей ёсць перадусім навучыцца сваёй роднай мовы.

Бацькі зразумелі настаўніцу і цяпер ахвотна пасылаюць дзяцей на ўрокі беларускай мовы.

— Бяда яшчэ ў тым, — гаворыць настаўніца Карнэлюк, што ў нашай школьнай бібліятэцы няма ніводнай беларускай кніжкі. А шкада, дзеці іх вельмі ахвотна чыталі-б.

Яшчэ горш, што і ў грамадскай бібліятэцы няма ніводнай беларускай кніжкі, ніводнага часопіса.

Думаем, што ў бліжэйшым часе аддзел асветы паклапоціцца аб забеспячэнні школьнай бібліятэкі ў адпаведныя беларускія кніжкі, якія шмат дапамогуць у навучанні дзяцей.

(вб)

Добры сельскагаспадарчы гурток

У Бельскім павеце існуе ўжо 40 сельскагаспадарчых гурткоў. Адзін з лепшых гурткоў — гэта гурток у Рудцы. Члены гуртка пабудавалі там палявую цагельню і ўжо вырабілі 160.000 штук цэглы.

(мх)

тэрай нямецкай контрразведкі для распрацоўкі дзейнасці комуністычнага падполля і совецкіх партызанскіх атрадаў.

Ад Гофмана Ільяшэвіч атрымлівае падрабязныя інструкцыі адносна дзейнасці нацыяналістычнай беларускай арганізацыі і яго асабістай ролі ў гэтым. Ільяшэвіч і яго давераныя дакладна і клапатліва ажыццяўлялі гэтыя ўказанні. Вялі шырокую вярбоўку ў атрады «Самааховы», на розных сходах стараліся прывіваць беларускаму насельніцтву нянавісць да ўсяго што совецкае. Ільяшэвіч асабіста падшукоўваў спрытных і адданых фашызму бадзяг на агентаў гестапа. Артур Гофман клапатліва абучаў іх для адпаведнага выкарыстання. Адным з такіх цёмных тыпаў, якога завербаваў Ільяшэвіч, быў Яўген Бівойна — пасля добра вядомы гестапаўскі агент пад псеўданімам «Караль», які заўдаў на смерць сотні людзей.

«Паўлік» і яго разведачная сетка, якая мела доступ да некаторых людзей працуючых у «Камітэце», збірала падрабязныя матэрыялы аб правадырах гэтай арганізацыі. Асабліва многа інфармацы ў сабраў аб [illegible] дзейнасці Хведара Ільяшэвіча.

Супольна [illegible]гіла старшага [illegible] Навікаева і [illegible] Рамашока з атрада ім. Пархаменкі.

Прааналізаваўшы атрыманыя матэрыялы аб дзейнасці Ільяшэвіча, «Паўлік» пастанавіў знішчыць яго. Удзень выканаць намер было немажліва, у горадзе адбываўся вялікі вулічны рух. Вечарамі Ільяшэвіч зусім не паказваўся ў горадзе. Бюро акруговага камітэта Беларускага Аб'еднання знаходзілася пры вуліцы Кіеўскай № 1 (цяпер у гэтым будынку ёсць школа). Ільяшэвіч ад пэўнага часу ўжо не жыў з сваёй жонкай, пакінуў дом і перайшоў у пакой, што знаходзіўся ў будынку «Камітэта».

«Паўлік» удакладніў размяшчэнне пакоя і акон дзе жыў Ільяшэвіч. Вечарамі вёў асцярожныя назіранні. З часам нарадзіўся ў яго план аперацыі.

Аднойчы, увечары «Паўлік» звязаў дротам дзве гранаты і разам з яшчэ адным разведчыкам - сувязным набліжыўся да акон пакоя Ільяшэвіча, які знаходзіўся на першым паверху. Са шчылін акна струменілася святло. Значыць, што ён быў у дома. Разведчык стаў на забеспячальнай пазіцыі. Наўкола было ціха і спакойна. «Паўлік» вырваў кальцо гранаты і з усёй сілай шпурнуў імі ў акно. Паляцела шкло, тынк, цэглы. Абодва кінуліся ў бакавую вулічку і адтуль — у гарадскія гароды. Былі ўпэўнены, што Ільяшэвіч не жыве.

Неўзабаве аднак прышлося расчараваццa. Ільяшэвіч ўратаваўся ад смерці. Гэта аперацыя хоць і не ўдалася «Паўліку», аднак вельмі моцна напалохала «камітэтчыкаў».

Атрымліваныя ад шырокай сеткі разведчыкаў-сувязных інфармацыі, «Паўлік» перапісваў і размяркоўваў паводле важнасці і актуальнасці. Усё гэта перадаваў Валодзі, які што-пэўны час заходзіў да яго на канспірацыйную кватэру.

У той час маёр Косця дакладна выконваў заданне ў Бельску. Удакладніў персанальны склад нямецкіх устаноў, характарыстыкі работнікаў гэтых устаноў, даныя аб вайсковых аб'ектах і г. д. Найбольш увагі прысвячаў распрацоўцы гестапа. Не была гэта так лёгкая справа. Непасрэднага доступу туды не было, некаторыя звесткі можна было атрымліваць толькі ад асоб, якія пабывалі ў гестапаўскім арышце і былі адтуль звольнены — альбо ад тых, якія па тых або іншых прычынах мелі туды доступ.

Нягледзячы на так цяжкую сітуацыю ўсё-ж такі ўдалося яму здабыць крыху інфармацыяў. Аднойчы да Косці прыбыў Валодзя. Разам пачалі аналізаваць з так вялікімі цяжкасцямі здабытыя матэрыялы аб гестапа. Разглядалі даныя аб тых ці іншых работніках, разважалі над выбарам кандыдата на свайго агента. Іх увагу прыцягнула адно прозвішча. Быў гэта гестапавец і адначасова перакладчык Вінтэр, які жыў у Бельску з адной мясцовай жанчынай.

Пастанавілі звярнуць на Вінтэра асаблівую ўвагу і ў бліжэйшы час канчаткова вырашыць яго кандыдатуру.

Зараз, на другі дзень абодва разышліся да сваіх сувязных у Бельску з мэтай здабыць дакладнейшыя інфармацыі аб Вінтэры і яго каханцы. Позна ноччу вярнуліся з гэтай разведкі і параўналі здабытыя інфармацыі.

Аказалася, што Вінтэр любіць часта выпіць і ёсць вялікім аматарам шахматнай гульні. У Бельску не было яму партнёра да шахматаў. — Гэтыя даныя мелі вялікую цэннасць і сталіся зыходнай пазіцыяй для ўцягнення гестапаўца ў свае сеці. Косця ўмеў гуляць у шахматы і асабіста быў знаёмы з каханкай гестапаўца.

Вырашылі, што Косця на другі дзень пастараецца сустрэцца з ёю і памаленьку навязаць размову аб шахматах. Напэўна яна запрапанавала-б Косці пагуляць у шахматы з Вінтэрам. Далей пайшло-б ужо лёгка, гестапавец трапіў-бы ў растаўленыя сеці.

(Працяг у наступным нумары)

Матч Венгрыя — Беларусь у здымках

(Карэспандэнцыя з Мінска)

У мінулым месяцы ў СССР гасціла шахматная каманда Венгерскай Народнай Рэспублікі, якая правяла рад гульняў у Беларусі, Эстоніі і г. Ленінградзе.

Прыезд у Совецкі Саюз шахматнай каманды Венгрыі — адной з мацнейшых у свеце (2—3 месца у сусветнай алімпіядзе 1956 года і перамога над зборнай камандай Югаславіі) напярэдадні прыезда ў Совецкі Саюз вызвала, натуральна, вялікую зацікаўленасць у совецкіх шахматыстаў.

Першы матч госці правялі ў Беларусі. Матч закончыўся, як мы ў свой час паведамлялі перамогай беларускай каманды з лікам 10,5:9,5.

Пасля сустрэчы з беларускімі шахматыстамі венгерская каманда сустрэлася са зборнай камандай Эстоніі. Сустрэча закончылася перамогай венгерскіх шахматыстаў з лікам 12,5:7,5. Нечаканым быў вынік сустрэчы на 1-й дошцы — двухразовая перамога гросмайстра Г. Барца над П Кересам.

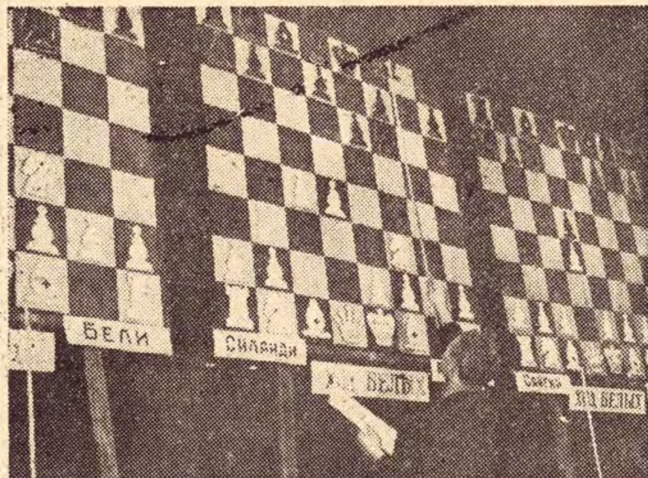
Гульня ў Ленінградзе закончылася перамогай «гаспадароў поля» з лікам 12,5.11,5.

Выступленне капітана венгерскай каманды Фларыяна па радыё.

Хені-Зварыкіна

Матч пачаўся. Зроблены першыя хады.

Сустрэча лідэраў каманд гросмайстраў Г. Барца і І. Балеслаўскага.

Першы тур матча — Венгрыя — БССР.

Пасля матча адбыўся маланкавы турнір, у якім добра праявілі сябе венгерскі шахматысты.

Парады гаспадарам

Як чытаецца глебазнаўчую карту

Ужо каля трох год існуе ў Беластоку глебадоследная хімічная станцыя. На працягу гэтага часу ўжо ў многіх вёсках праведзена аналіз зямлі, зроблена глебазнаўчыя карты, якія маюць ужо многія грамады.

Як чытаецца глебазнаўчую карту?

На карта нанесены квадраты, трохвугольнікі і кружочкі. Квадраты абазначаюць кіслату трохвугольнікі — насычэнне глебы паташам, кружочак — насычэнне глебы фосфарам. Квадратам бранзовым абазначаецца глеба вельмі кіслая, чырвоным — кіслая, жоўтым — слабакіслая, зялёным — неўтральная і сінім — вапнавая.

Кружочкі і трохвугольнікі чырвонага колеру, абазначаюць глебу з невялікім запасам фосфару і паташу. Жоўтыя абазначаюць глебу ў якой знаходзяцца сярэднія запасы фосфару і паташу і сінія абазначаюць глебу багатую ў фосфар і паташ.

Кіслата глебы, якая ўтвараецца з распаду арганічнага рэчыва з'яўляецца вельмі шкоднай для раслін, таму што ўтрымоўвае стадыі распаду гною (аманіфікацыю і нітрыфікацыю), а (як вядома) для таго, каб расліны маглі выкарыстаць гной на свае патрэбы — ён мусіць абавязкова перайсці гэтыя працэсы распаду.

Апрача таго, пры кіслай глебе расліны не могуць выкарыстоўваць суперфасфату, які даюць на ўгнаенне сяляне, таму, што ён замяняецца ў рэчыва трудна прысвойванае раслінамі.

Многія гаспадары не звяртаюць увагі, што кіслата глебы — гэта шкодная з'ява. На Беласточчыне большасць глебы — гэта глеба кіслая, апрача таго, глеба гэтая мае малы працэнт фосфару і паташу і для таго трэба яе ўгнойваць гэтымі навозамі. Каб рэдукаваць кіслату — трэба даваць у глебу вапну. Кіслату глебы можна пазнаць па растучых на яе раслінах. Напрыклад: калі расце на глебе хвошчка, або кісліца — значыцца глеба кіслая.

Нельга здагадвацца колькі можна даць вапны на даную глебу. Нельга вапнаваць на вока, як гэта робяць многія гаспадары, а трэба карыстацца канкрэтнымі данымі ўстаноўленымі глебадоследнай хімічнай станцыяй. Станцыя бярэ ўзоры пароды глебы, праводзіць доследы ў сваёй лабараторыі і ўстанаўляе колькі цэнтнераў вапны трэба даць у глебу, каб рэдукаваць кіслату.

Узоры гэтыя бярэцца на абшары не меншым як 1/2 гектара і не большым як 4 гектары. Па доследванню ў лабараторыі наносіцца вынікі на глебавыя карты. Кожны ўзор азначаны на карце нумарам. Доза вапны азначаная на глебавай карце азначае, сколькі трэба даць вапны для рэдукцыі кіслаты глебы, якую праводзіцца штонекалькі гадоў. Аднаразова г. зн. у даным годзе нельга даваць цэлую дозу, таму што яна даролі высокая і выклікае ў глебе сільныя хімічныя рэакцыі. Для таго найлепш у першым годзе даць палову дозы, а ў другім — другую палову, або нават частку другой паловы дозы пакінуць яшчэ на трэці год.

У Бельскім павеце амаль усюды ўжо глеба даследаваная і разладзены глебавыя карты на вёскі. Многія гаспадары не цікавяцца гэтым, не дацэньваюць таго, і не ведаюць як стасаваць угнаенні, каб атрымаць высокі плён, павысіць сельскую гаспадарку згодна з пастановай VIII Пленума ЦК партыі.

Гэтай праблемай павінны заняцца аграномы Бельскага павета. Павінны яны растлумачыць на сходах і паасобку гаспадарам, што глебавыя карты мае ўпоўнагажаны ў вёсцы і што яны неабходныя кожнаму гаспадару.

ВІТАЛІ МІРОН

Родная мова — найдаражэйшы скарб

Працяг са стар. 3.

кніг на беларускай мове і ўжыванне беларускай мовы ў афіцыяльных справах і ў ва ўсіх установах.

З той пары беларуская мова асталася жыць і вусна развівацца толькі ў шырокіх народных масах. Літаратурная творчасць ведамых і няведамых аўтараў у вуснай форме, як моўны і песенны фальклор распашыралася ў народзе аж да нашага стагоддзя.

І толькі Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя зноў вярнула даўнія дзяржаўныя правы для нашай мовы і для нашай культуры. На працягу 40 год буйна расце, развіваецца і асягае высокі культурны ўзлым наша мова і культура.

Не гледзячы на тое, што наш народ быў пазбаўлены больш 200 год друкаванага слова ў сваёй роднай мове, ён не «памёр». А пратрываў гэты страшны перыяд таму, што не адрокся сваёй мовы. Захаваў у сваім сэрцы і ў сваёй душы любоў да яе, як да матчынага дару, захаваў яе як найдаражэйшы нацыянальны скарб і беражліва пратрымаў да нашых часоў, для нашага пакалення. Зберaглі для нас нашы прашчуры, нашы прадзеды, дзяды і бацькі не толькі нашу родную беларускую мову, але і багатую народную культуру, цудоўныя народныя песні, мудрыя філасофскія казкі, апавяданні, пагаворкі, прыказкі, загадкі, афарызмы і г. д., а так-жа нашы нацыянальныя звычаі, абычаі і багатую традыцыйную веду з галіны матэрыяльнай культуры.

Здрадзілі свой народ і адыйшлі ў чужы лагер заможныя слаі нашага грамадства: абшарнікі і багатае мяшчанства, а так-жа інтэлігенцыя вышаўшая з гэтых слаёў. Але туды ім і дарога эксплуататарам розных масцей.

На базе народнай культуры і народнай мовы (месных гаворак-дыялектаў) развіваецца і багацее наша літаратурная мова. У сучасны момант яна стаіць на высокім узроўні, як з боку формы, так слоўным запасам.

Для пацьвярджэння сказанага, сумліўных адсылаем хаця-б да «Руска-беларускага слоўніка» выпушчанага ў 1955 г. Інстытутам Мовы і Літаратуры Акадэміі навук БССР. Гэты слоўнік змяшчае каля 86 тыс. беларускіх слоў.

Ці-ж недастаткова беларускіх слоў каб «культурна» выказаць свае думкі вусна і пісьмова? А трэба-ж ведаць, што жывая мова ніколі не касцянее, яна развіваецца і багацее з кожным днём. Ці-ж мы не можам абходзіцца ў гутарцы і ў пісьме сваім слоўнікавым фондам? Можам і павінны.

Але нажаль трэба сказаць сабе горкую праўду, што ўсе мы «грэшныя», у тым ліку і аўтар гэтага артыкула. У нас яшчэ недастаткова ўсведамілася і ўгрунтавалася пачуццё нацыянальнай горласці, пачуццё любові да сваёй мовы і культуры. Яшчэ пакутуе ў нашай сведамасці нядаўняя дыскрымінацыя нашага народу, яго мовы і культуры. Яшчэ многія з нас, можа падсвядома, але думаюць што чужое лепшае і культурнейшае, чым наша. Такія думкі і перакананні трэба выкарчаваць са свядомасці нашага грамадства, як кляймо рабства і беспрасветнай няволі ў мінулым.

Не раз мы павінны зрабіць сабе закід словамі геніяльнага польскага паэта Адама Міцкевіча:

«Чужое хваліце, свайго не знаеце,
Самі не ведаеце, што маеце»...

Дык больш увагі і любові да сваёй мовы і нацыянальнай культуры.

Больш веры ў свой народ, у яго сучаснасць і будучыню.

П. М.

КУТОК ГАСПАДЫНІ

Як перахоўваць сушаную гароднiну і садавіну

Сушаную гародніну, фрукты і ягады трэба перахоўваць у сухіх, але добра праветрываемых памяшканнях. Найлепш іх трымаць на паліцах і асобна ад прадуктаў, якія маюць моцны пах. Пакой, у якім перахоўваецца сушаная гародніна і садавіна, павінен быць халодным, але не сцюдзёным. Тэмпература яго павінна быць больш-менш 1 — 10 градусаў цяпла.

Упакоўваць сушаныя прадукты найлепш у драўляныя або фанерныя ці кардонныя скрынкі, мяшкі са шчыльнай тканіны, кошыкі, сіты. Перад пакаваннем добра выслаць скрынку ці кошык паперай, а пасля ўпакавання добра закрыць зверху.

Вечар рускай песні

7 снежня г. г. прыязджае на Беласточчыну эстрадная група Рускага грамадска - культурнага таварыства з праграмай пад загалоўкам «Вечар рускай песні».

7 і 8 снежня эстрадная група выступіць у зале клуба ТПП-Р у Беластоку, а пасля будзе выступаць у многіх мясцовасцях Беласточчыны як: Бельск. Белавежа, Гайнаўка, Орля і іншых. (вб)

Дакументы на паказ

Было гэта 21 лістапада ў Нурцы. Роўна ў 9 гадзін 30 мінут заходжу я ў Прэзідыум Грамадскай рады нарадовай, а там — пуста — нікога няма.

Сеў сабе і сяджу адзін у пакоі — чакаю. На стале ляжаць разложаныя паперы на картуновых вокладках з напісам «Вайсковыя справы» — шмат розных дакументаў, спіскаў, лікавых даных — усё вайсковага характару. Можна ўзяць і ніхто не ведаў-бы, дзе падзеліся. Раз-пораз уваходзяць людзі, пытаюць пра старшыню, або сакратара, хочуць уладзіць нейкія справы, параіцца, але нажаль нікога няма. Пасля поўтары гадзіны прыйшоў сакратар ГРН і я перастаў сцерагчы «дзяржаўную» таямніцу.

(АО)

Буквары

Як нас паведамляе ПЗВС (Дзяржаўнае прадпрыемства школьных выд.) Беларус і буквар папраўлены, з новымі тэкстамі і малюнкамі выйдзе з друку ў першым квартале 1958 г. У сучасны момант ён яшчэ ў апрацоўцы.

Гал. рэдактар
Г. ВАЛКАВЫЦКІ

„NIWA“

Adres redakcji: Białystok ul. Manifestu Lipcowego nr 25 tel. 25-89
Organ Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Polsce z siedzibą w Białymstoku.
Wydawca RSW „Prasa“ Redaguje Kolegium.
Warunki prenumeraty:
Miesięcznie — 2,40 zł.
Kwartalnie — 7,20 zł.
Półrocznie — 14,40 zł.
Rocznie — 28.80 zł
Wpłaty kierować na PK 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch“.
Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki okres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma.
Prenumeratę na „Niwę“ przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju.
Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto — PKO 1-6-100024 PKWZ «Ruch» Warszawa
BZG. Nkl. 6.250. T-10

Некалькі слоў аб беларускіх самадзейных калектывах

Як сарганізаваць культурна - асветную працу, каб яна прынесла добрыя вынікі — вось адно з важнейшых пытанняў, якое хвалюе не толькі Беларускае грамадска - культурнае таварыства, але і ўсіх беларусаў пражываючых у Польшчы.

На пленуме Таварыства адзін з яго членаў выступаючы ў спрэчках сказаў, што арганізаванне гурткоў БГ-КТ — гэта стары метад, на які сёння нельга апірацца. Я, асабіста, не магу з гэтым згадзіцца, бо ведаю дзейнасць мастацкіх самадзейных гурткоў арганізаваных яшчэ 30 гадоў таму назад, калі ўмовы працы былі зусім іншыя чым сёння. Гурткі гэтыя карысталіся вялікім поспехам і зрабілі сапраўды вельмі многа ў напрамку пашырэння беларускай культуры.

Беларускія гурткі дзейнічалі тады ў беларускіх асяродзях, у Бельскім і Гайнаўскім паветах. Такі гурток — калектыў быў у вёсцы Белая, Белавежскай гміны. Гэты калектыў нёс жывое беларускае слова ў самыя адлеглыя вёскі. Аднойчы даведаўся я, што ў Белай адбудзецца выступленне калектыву і хоць да вёскі было 15 кіламетраў — то аднак, выправіўся я пайсці туды. Калектыў ставіў дзве п'ескі: «Птушка шчасця» і «Мікітаў лапаць». Прыйшло толькі народу, што калектыў мусіў выступаць два разы. Іменна тады, у гэты дзень пазнаёміўся я з кіраўнікамі гэтага калектыву — Васілём Панько, Міхасём Лацкевічам і Янкам Марчукам. Апрача драмгуртка калектыў меў хор, якім кіраваў Максім Панько. Памятаю як сёння, на заканчэнне, пасля пастановак выступіў гэты 20-асабовы хор, які выконваў беларускія песні між іншымі песню на словы Я. Коласа «Край наш родны, край прыгожы, мілы кут нашых дзядоў». Песня гэтая пранікла ўглыб душы і ўзрушыла сэрца кожнага беларуса. Але такім энтузіястам і аматарам, як моладзь вёскі Белая і Вілы мала было сваёй мясцовасці. Пастанавілі яны даваць канцэрты ва ўсёй аколіцы.

Аднойчы сабраліся паехаць у Орлю, але тут дэлегацыя калектыву не атрымала дазволу ад уладаў у Бельску-Падляскім. Вяртаючыся назад Васіль Панько заехаў да мяне ў вёску Доўгі Брод. Без дазволу ўладаў мы вырашылі наладзіць канцэрт. На тры дні перад устаноўленым тэрмінам сарганізаваў я нашу моладзь, усе разам падрыхтавалі ў маёй стадоле (быў гэта май, так што стадола была пустая) месца на выступленні. Хлопцы нанасілі дошак, дзяўчаты дываноў. Зроблена сцэну і заслону. У вызначаны дзень, а было гэта свята, з усіх бакоў стаў наплываць народ, а найбольш моладзь. Каля поўдня на двух фурманках прыехалі ўдзельнікі калектыву з Белай.

Моладзь вельмі сардэчна прывітала калектыў. Перад канцэртам, каб упрыемніць час сабраным, хор праспяваў некалькі песень, якія з захапленнем праслухалі як моладзь так і старэйшыя. Потым драмгурток паставіў дзве п'есы, «Модны шляхцюк» і «Пярэстая красуля». Гэтыя выступленні яшчэ сёння міла ўспамінаюць жыхары Доўгага Броду і іншых навакольных вёсак.

Параўнаць сённяшнія абставіны працы, а даваенныя — гэта вялікая розніца. Да вайны санацыйныя ўлады ўсялякімі спосабамі стараліся перашкодзіць развіццю беларускай культуры. Накладалі адміністрацыйныя кары і праследвалі, аднак не здолелі.

Чытаючы «Ніву» відаць, што не бракуе і сёння здольных беларускіх дзяўчат і юнакоў. Моладзь гэтая можа дзейнічаць без страху, бо цяпер яе ніхто караць і праследваць не будзе.

З кожным годам прыбывае ўсё больш беларускай інтэлігенцыі. Гэтыя людзі, асабліва настаўнікі павінны шчыра і аддана ўзяцца за справу распаўсюджвання беларускай культуры. Калектыў у Белай паўстаў калісьці па ініцыятыве настаўніка Янкі Марчука, Максіма Панько (кіраўніка хору) і Васіля Панько (таленавітага ўдзельніка драматычнай групы).

У сучасны момант настаўнікі беларускай мовы павінны тым больш заняцца арганізаваннем самадзейных калектываў на вёсках. Здольнай і ахвотнай моладзі бракаваць не будзе.

Ф. ГЕРМАНЮК

Што рабіць і дзе звярнуцца

25 чэрвеня г. г. я вярнуўся з войска і дагэтуль нідзе не працую. Неаднойчы быў у Аддзеле працоўнага забеспячэння ў Міхалове, але дарма. Складаў прашэнне ў фабрыку ў Міхалове, якая падпарадкавана дырэкцыі фабрыкі імя Сержана і атрымаў адказ.

Дарагая рэдакцыя, парадзь дзе мне звярнуцца, каб атрымаць працу

Е. ЧУДЫЦКІ
Міхалова

Ад рэдакцыі: справу Вашу мы накіравалі ў Прэзідыум ВРН у Беластоку.

Прыкладны гаспадар

У ГРН — Поўднёвы Востраў (Сакольскі павет) шмат ёсць узорных, прыкладных гаспадароў. Напрыклад — Уладзімір Семеняка і Іосіф Семеняка з Азерскіх заўсёды тэрмінова плацяць падаткі і здаюць абавязковыя дастаўкі. Васіль Чыжэўскі, Уладзімір Баравік ці Тодар Аўгустынчык з Поўднёвага Вострава таксама вельмі дбалыя і клапатлівыя гаспадары.

Добра ведаюць і ўсведамляюць свае абавязкі. Уладзімір Грыбок ці Антон Байгус з Новага Вострава, гэта гаспадары — як кажуць — на ўзроўні.

(ся)

П'яныя не піўшы

Ад нейкага часу на станцыі ў Семятычах, Ян Межвінскі адкрыў прыватную сталовую.

— Эт, што гэта за сталовая, калі ў ёй нават кілішка гарэлкі не можна выпіць, — рабілі скептычныя заўвагі мясцовыя п'яніцы.

Аднак ад нейкага часу яны сістэматычна пачалі наведваць гэтую сталовую. Адтуль выходзілі хістаючыся, з развясёлымі тварамі і піяцкімі песнямі.

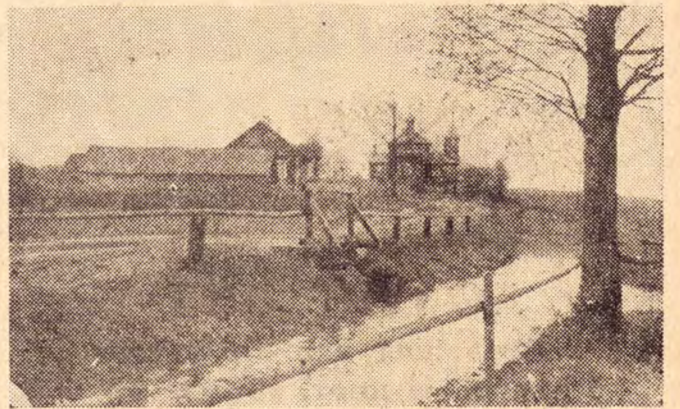
— Што-ж гэта за цуд, — дзіваваліся людзі — гарэлкі-ж у сталовай не прадаюць, а, бач ты, як нажлопаліся, быццам індзюкі гульгочуць.

Незадоўга сталовая Межвінскага сталася пастаянным прыпынкам п'яніц. Амаль штодзённа да позняй ночы адбываюцца тут піяцкія гульні, авантуры.

Афіцыйна і цяпер гарэлкі не прадаецца ў сталовай, аднак у сяброўкі Межвінскага, Ніны Краўцоў якая адначасова з'яўляецца яго буфетчыцай, можна яе дастаць заўсёды ўдосталь.

(вб)

З краявідаў Беласточчыны

Юшкаў Груд (Беластоцкі павет)

Ці сапраўды непатрэбныя?

Яшчэ не так даўно таму ў павятовай бібліятэцы ў Семятычах шмат было беларускіх кніжак. Нажаль, ніхто з жыхароў Семятыч, чытаючых беларускі друк, не ведаў аб іх, таму яны і не карысталіся вялікай пачытнасцю. Зрэшты, адкуль жыхары Семятыч маглі аб іх ведаць, калі і сама кіраўнічка бібліятэкі, грамадзянка Ірэна Божым, не ведала што ў бібліятэцы ёсць гэтыя кніжкі. Яны ў бібліятэцы былі закаталагаваны пад рубрыкай «рускія кніжкі». А кіраўнічцы бібліятэкі ўсёроўна беларускія ці рускія, яна-ж у гэтым не разумеецца. Зось таму ў Семятычах ніхто пра гэтыя кніжкі не ведаў і зразумела, не чытаў іх.

Некалькі дзён таму я пабываў у Павятовай бібліятэцы ў Семятычах і запытаў пра беларускія кніжкі.

— Былі тут нейкія, — адказала мне працаўніца бібліятэкі, грамадзянка Люцына Вышынськая — аднак аказалася што яны тут непатрэбныя і мы іх пераслалі ў некаторыя грамадскія бібліятэкі.

— Чаму-ж непатрэбныя, — кажу, — у Семятычах жыве-ж не мала беларусаў і беларускі часопіс чытаюць, ці-ж іх не цікавяць беларускія кніжкі?

— Якія-ж тут беларусы, — адказала Вышынская, — у Семятычах жывуць палякі, толькі некаторыя з іх гавораць нейкай незразумелай, зусім не польскай мовай.

— Вось менавіта, кажу — гэтая незразумелая для Вас мова і ёсць іх роднай, беларускай мовай: чаму-ж тады Вы ўважаеце што беларускія кніжкі тут непатрэбныя? Вышынская абыякава пацісніла плячыма.

— Мы дайшлі да вываду, што яны тут непатрэбныя — катэгарычна заявіла працаўніца бібліятэкі і вымоўна адвярнулася, не выказваючы далейшай ахвоты да размовы, на гэтую, відаць, не зусім прыемную для яе тэму.

Я яшчэ пацікавіўся, у якія бібліятэкі выслана гэтыя кнігі. І што-ж аказваецца, высланы яны ў тыя бібліятэкі дзе пражывае ў асноўным польскае насельніцтва, а там дзе жывуць у асноўным беларусы, як напрыклад ў Клюковічах ці Бацікаx, не выслана ніводнай беларускай кніжкі.

Нічога дзіўнага тады, што нават настаўнікі, якія выкладаюць у школах беларускую мову, як напрыклад у Зубачах ці Бацікаx нідзе не могуць атрымаць так патрэбных для іх беларускіх кніжак.

Сапраўды, нейкая вельмі дзіўная, а нават, я сказаў-бы, шматзначная палітыка працаўнікоў Павятовай бібліятэкі ў Семятычах.

Мне ўсё-ж такі выдаецца, што беларускія кніжкі ў бібліятэцы ў Семятычах, а таксама ў тых грамадскіх бібліятэках дзе пражываюць беларусы, абавязкова патрэбныя. Цікава толькі, ці Павятовы Аддзел культуры ў Семятычах згодны з гэтым?

(вб)

Цэны

на 28. XI. 1957 г. у Беластоку

Жыта	100 кг.	—270 зл.
авёс	„	—280 „
пшаніца	„	—390—400 „
капуста	„	—110 „
саланіна	1 кг.	— 27— 29 „
валовае мямса	1 кг.	— 22— 24 „
цяляціна	„	— 25 „
свінное мясо	1 кг.	— 26— 28 „

Рэдакцыйная пошта

МІКОЛА ТРАФІМЮК — Дубічы, О. АРДЫНСКІ — Кошалін, М. ХІЛІМАНЮК — Варшава, М. КУРАШ — Варшава: Матэрыялаў Вашых у друку не выкарыстаем.

БАЦЬКОЎСКІ КАМІТЭТ Дубяжын: справай вашай школы рэдакцыя зацікавілася. Лістаў без подпісаў не друкуем.

ЛОЗУНГ ДНЯ

Перапішы вялікімі літарамі і наляпі на плот, або сцяну.

ТОЛЬКІ СКНЭРА і ЛЯНІВЫ НЕ ВЫПІСЫВАЮЦЬ „НІВЫ"

Дзядзька з Амерыкі

Маюць-жа людзі дзядзькаў у Амерыцы. Любяць такога дзядзьку, моляцца за яго. каб сто дзесяць гадоў і сто месяцаў жыў.

Гарачыя малітвы. зразумела, ляцяць да такіх дзядзькаў, што пачкі шлюць. А, калі недзе ў Амерыцы схаваўся скупы дзядзька — то жадаюць, каб яго ў кожны дзень за жывот хапала.

У майго суседа было тры дачкі — самай старшай 30 гадоў . а дзве апошнія на год малодшыя. Паненкі былі ўжо падгадаваныя. а бацькі ніяк не маглі іх замуж выдаць.

Шчасце заўсёды прыходзіць нечакана.

Аднойчы, прыносіць пісьманосец майму суседу ліст з Амерыкі. На другі дзень па ўсёй вуліцы ведалі, што ў суседа нейкі брат у Амерыцы знайшоўся. Можа не паверыце. але каля суседавых дочак кавалеры закруціліся. як мухі каля цукру. А, калі павесялеўшыя паненкі падаравалі сваім паклоннікам па адной амерыканскай жылетцы, дзядзька ў іх вачах на мільянера вырас.

Даведаліся іншыя кавалеры аб падараваных рэчах і сталі лакомым вокам на перазрэлых паненак спазіраць. Аж адзін проста-такі не сцярпеў. падмазаўся да суседа і кажа:

— Васпане з ласкі божай, аддайце мне сваю старшую дачку. Я-ж так яе кахаю. што есці не магу. сохну як чартапалох і жыву. як гарох пры дарозе.

Сусед хвіліну памаўчаў сур'ёзна, гэта вядома, каб форсу больш было, потым паклікаў дачку, злажыў ім рукі і сказаў: — ну дык жывіце і размножвайцеся, што з вамі зробіш.

Даведаўшыся аб гэтым паклоннікі суседавых дочак аж пазелянелі. Нахлынулі да суседа, як некалі шведы на Чэнстахову, пабіліся паміж сабою, палаяліся.

Двум шчаслівым даста...ся суседавыя дочкі.

Ну, што-ж, выцягнуліся бацькі да апошняй жылкі і за адным сталом усе вяселлі зрабілі.

Ходзяць суседавыя маладыя зяці па вёсцы. галовы задзіраюць, на сваіх сяброў звысоку глядзяць.

Сабралася аднойчы ўся сям'я. — муж самай старшай дачкі пытае: — Што-ж гэта, дзядзечка аб сабе ні слыху, ні дыху не дае?

— Піша, піша — супакоіў яго сусед. — Другі ліст прыслаў. Хоча на бацькаўшчыну вярнуцца. адно толькі, безнадзейны чалавек гэта — п'яніца: а ў нас і сваіх п'яніц не бракуе. Просіць. каб выслаць яму грошы на дарогу, а я скуль вазьму, калі на вяселле да граша выдаў.

— А амерыканскія жылеткі? — вырвалася другім зяцям.

— У камісійным магазіне выбар вялікі

Павесілі насы зяці, апалі вушы бедным. Зразумелі, што без дзядзькавай помачы прыйдзецца трымацца.

І падумаць толькі, шчасце было так блізка.

Дзядзька Лявамь

Вясковыя жарты

Добры смак

— У цябе Наталька ўсё кожны дзень крупнік, ды крупнік! Наемся і цэлы дзень у жываце толькі хлюпае... Хаця на нядзелю дадумалася-б халцоў наварыць?

— А з чаго-ж я табе іх навару?

— А што ты няведаеш з чаго варыць? Знайшла-бы якую авечую ножку, або свінскую, вось усё!

— Эх Даніло ты Даніло, гаварыла я табе купі з парку парасят. а цяпер бач і найшоўся смак. А ў мяне на гары толькі паломаны стол. а з сталовай нагі будзеш еў холы?..

— Не! не хачу такіх холаў, але і не хачу каб у мяне ў жываце боўталася — бяры вось грошы на парасятка. і будзем заводзіць свінную ферму...

Чорная пляма

— Чаму гэта на месячыку нейкая чорная пляма сядзіць?

— А, гэта, бачыш, варона спазнілася нанач у хвайняк, дык па дарозе на месяцы заначавала.

Добры прадавец

— Правы чаравік крыху цісне...

— Нічога, даждж пойдзе, чаравік размякне і пабольшае.

— А левы крыху завялікі...

— Глупства! Як толькі змокне, дык скурчыцца.

КОРАНЬ

Кухмоўская балада

ЧАСТКА ШОСТАЯ

Закрычаў —
Чорт прапаў.
Скарб дзесь праваліўся.
— Ах ты дрань,
Хутчэй устань,
Быў-бы ўтапіўся-б

— Ах, то пан?!
Чорт — абман!
Вочы працірае.
За каўнер
Міліцыянер
Яго выцягае.

Тут Цімох
Спасцярог —
На ногі схапіўся!
Першачок
Па парог
Па хаце расплыўся.

Голаў драў,
Шкадаваў —
Мо' і цэнных скарбаў.
Дрэнны сон,
Самагон
Размяшаўся з фарбай.

Тут сяржант
Узяў за кран,
Разбурыў прыладу.
— Ну цяпер
Дам табе
Цімашок пасаду!

Ну давай,
Запрагай —
Чортавэ насенне!
Цімох фыркнуў
У люстро зіркнуў
Выходзячы ў сені.

— І-шы сорт —
Так як чорт!
Самагонка з фарбай
Пакрасіла,
Утапіла,
Вось табе і скарбы!

Усё знёс,
Паклаў у воз —
Дзерся па затылку.
— Ну Цімох,
Лезь у гарох,
Паганяй кабылку.

(Працяг у наступным нумары)

З даваеннага гумару

Змена прозвішча

Адна жанчына, няўмеючы пісаць, распісвалася трыма крыжыкамі. Апошні раз, як ёй трэба было распісацца ў гміне, паставіла замест крыжыкаў, кружок на паперы.

Здзіўлены пісар пытае яе:

— Чаму гэта вы перамянілі свой подпіс?

— Бачыце, я змяніла ўжо свае прозвішча, бо другі раз вышла замуж.

Верыць у варажбу

— Чаму гэта ты жэнішся з Гануляй? Кажуць, што яна не ў поўным розуме, а да таго старая, брыдкая.

— Але за тое з пасагам а калі памрэ, дык шкада не будзе.

— А калі ты першы памрэш?

— Не, варажыха казала, што я буду мець дзве жонкі...

ЭПІГРАМЫ

МАЛІТВА

Цэлы дзень чуваць,
Усё маць, і ў маць.

ЖОРНА

Па цэлай вёсцы чуці:
— Ніна жорнамі круціць.

ЗАПАХІ

За хлявом,
Чуць ... бэзам.

КОРАНЬ

Сатырычны музей

Данос амаль паліцэйскі

Хай выбачыць мне вельмі паважаны мною Янка Брыль, што падам да агульнага ведама факты, звязаныя з яго нядаўным побытам у Польшчы. А факты гэтыя гавораць, што «вядомы беларускі паэт і празаік, аўтар чароўных апавяданняў для дзяцей Янка Брыль»—як характарызавала пісьменніка «Трыбуна Люду», — выступіў у Польшчы пад шматлікімі прозвішчамі. Як паказваюць сабраныя мною матэрыялы, у кожным горадзе меў другое прозвішча.

І так. У Кракаве чамусці выступаў пад двума прозвішчамі — Брылянко («Дзеннік польскі» № 271, за 14. XI. 1957 г.) і Крыленко («Газета кракоўская» № 273, за 15. XI.1957 г.). Аднак гэтыя метамарфозы, як неба і зямля, розняцца ад пераўтварэння пісьменніка, якое мела месца ў Лодзі. Тут ён хапіўся аўтарытэта і выступіў як Іван Франко («Экспрэс ілюстраваны», № 271, за 13. XI. 1957 г.).

На асаблівую ўвагу заслугоўвае ўрывак з рэляцыі лодзінскага «Экспрэса», у якім мова, што пісьменнік просіць каб яму далі лодзінскія пісьменнікі сваі апавяданні дзеля іх папулярызацыі ў БССР.

— «Ня хочам выязджаць з Лодзі з пустымі рукамі — сказаў на заканчэнне Іван Франко, запрашаючы лодзінскае творчае асяроддзе да ініцыятывы ў напрамку польска - беларускага культурнага абмену».

Цікава, ці лодзінскія пісьменнікі паверылі ў аўтэнтычнасць прадстаўніка Беларусі? Маючы на ўвазе, што ў мінулым годзе адбылася ў нас дэкада украінскай культуры, калі шмат пісалася аб украінскім трыбуне і адзначалася (таксама ў мінулым годзе) 40-ую гадавіну з дня смерці Івана Франко, маглі не паверыць.

А тады як будзе з абменам?

*

З КНІГІ ВОДГУКАЎ:

Факты адносна метамарфозы прозвішча Янкі Брыля праўдзівыя. Наконт обмена — няма страху. Брыль усюды выступаў пад сваім уласным прозвішчам. Наблыталі газеты.

* * *

Парада для Янкі Брыля, калі прыедзе ў Польшчу: Адразу выясніць карэспандэнтам, што Янка і Іван гэта тое самае.

Магчыма, ад гэтага пайшлі памылкі. Калі шла рэч аб прадстаўніку Беларусі, усе газэты называлі Брыля Іванам, калі гаварылася аб Брылю як аб аўтары такіх то а такіх кніжак, называлася — Янкай. Відавочна меркавалі, што Янка Брыль — аўтарскі псеўданім. Або яшчэ горш, што беларуская літаратура псеўданімчая (Янка Купала, Якуб Колас. Максім Танк).

КРОПКА

АГАФОН АБРОТКА ПАКАЗВАЕ НА ПРЫКЛАДЗЕ

Словы — ВІНЦУК ГРАБОВІЧ

Рысункі — АГЛАЯ АРТЫСЕВІЧ

Вучыла Лёню маці
На ступе лён трапаці.
А Лёня так вучылась,
Што пальчыкі пабіла.

Вучыла Лёню маці
На шчатках лён часаці.
А Лёня так часала,
Што руку абадрала.

Вучыла Лёню маці
У берда накідаці.
І мела з донькай гора,
Адправіла ў горад.

Глядзіце людзі, сёння
Тча на трох кроснах Лёня.
Прышла да яе маці,
Дзівуецца з дзіцяці.